

**Obszary wiedzy, zakres oczekiwanych umiejętności i wykaz pomocnej literatury
na poszczególnych stopniach Wojewódzkiego Konkursu Języka Polskiego
dla uczniów szkół podstawowych województwa wielkopolskiego
w roku szkolnym 2025/2026**

I

Temat przewodni konkursu: **Człowiek i pieniądze.**

II

Zakres wiedzy na poszczególnych stopniach Konkursu

1. Na wszystkich stopniach Konkursu obowiązują treści nauczania (wymagania szczegółowe) wymienione w podstawie programowej przedmiotu język polski: Rozporządzenie Ministra Edukacji z dnia 28 czerwca 2024 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej (Dz. U. 2024 poz.996).

<https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20240000996>

2. W Konkursie obowiązuje zakres wiedzy wykraczający poza podstawę programową:

1) Stopień szkolny

Na stopniu szkolnym obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności określony w podstawie programowej. Ponadto uczeń:

- a) rozpoznaje czytany utwór jako satyrę;
- b) wymienia cechy satyry jako gatunku literackiego;
- c) omawia wymowę i funkcję morału, rozpoznaje rodzaj morału;
- d) wyjaśnia znaczenie przysłów i frazeologizmów związanych z tematyką Konkursu.
- e) wskazuje w wierszu średniówkę i przerzutnię oraz omawia ich funkcje;
- f) rozpoznaje rodzaje rymów (żeńskie i męskie, dokładne i niedokładne, zewnętrzne i wewnętrzne) oraz układy rymów (parzyste, przeplatane i okalające);
- g) wyjaśnia paradoks zawarty w tekście;
- h) przekształca zdanie pojedyncze w imiesłowowy równoważnik zdania i odwrotnie;
- i) wskazuje w tekstach lektur obowiązkowych (szkolnych i konkursowych) archaizmy i wyjaśnia ich znaczenie;
- j) tworzy spójne wypowiedzi w następujących formach: reklama, blurb (rekomendacja utworu), instrukcja, opis sytuacji, charakterystyka;
- k) porównuje utwory literackie lub ich fragmenty (wskazuje ich cechy wspólne i różne);
- l) tworząc wypowiedzi pisemne, odwołuje się do lektur ze stopnia szkolnego Konkursu oraz lektur obowiązkowych wymienionych w podstawie programowej.

2) Stopień rejonowy

Na stopniu rejonowym obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności ze stopnia szkolnego. Ponadto uczeń:

- a) wykorzystuje wiadomości o głównych ideach renesansu i oświecenia do interpretacji utworów (kontekst historycznoliteracki);
- b) wykorzystuje wiadomości o biografii autorów lektur konkursowych do interpretacji utworów (kontekst biograficzny);
- c) posługuje się pojęciami z zakresu wiedzy o literaturze: topos, karykatura, oksymoron, anafora, antyteza, eufemizm, synekdocha, hiperbola, inwersja, elipsa, kontrast;
- d) rozpoznaje lirykę bezpośrednią, pośrednią i zwrotu do adresata oraz wskazuje ich cechy;
- d) wskazuje cechy wiersza sylabicznego i wiersza wolnego;
- g) rozpoznaje absurd oraz groteskę (wskazuje w tekście ich cechy i wyjaśnia funkcje);

- h) rozpoznaje i nazywa funkcje tekstu (informatywną, poetycką, ekspresywną, impresywną – w tym perswazyjną);
- j) rozpoznaje w tekstach stylizację i jej rodzaje (archaizację, dialektyzację, kolokwializację) oraz określa funkcje;
- k) odróżnia typy wyrazów złożonych: wskazuje zestawienia, złożenia i zrosty;
- m) rozpoznaje typy skrótowców, wskazuje głoskowce, literowce, sylabowce oraz skrótowce mieszane;
- n) rozpoznaje i poprawia różne typy błędów gramatycznych – błędy fleksyjne i składniowe, słownikowe (w tym pleonazmy, tautologie), frazeologiczne, słowotwórcze oraz stylistycznych.
- o) tworzy spójne wypowiedzi pisemne w następujących formach: regulamin, kodeks (zbiór zasad postępowania), charakterystyka, charakterystyka porównawcza, interpretacja utworu literackiego (lub jego fragmentu);
- p) porównuje teksty literackie i inne teksty kultury (wskazuje ich cechy wspólne i różne);
- r) tworząc wypowiedzi pisemne, odwołuje się do lektur ze stopnia rejonowego Konkursu.

3) Stopień wojewódzki

Na stopniu wojewódzkim obowiązuje zakres wiadomości i umiejętności z niższych stopni Konkursu. Ponadto uczeń:

- a) redaguje dłuższą wypowiedź pisemną (formy przewidziane w podstawie programowej i na niższych stopniach Konkursu oraz esej) z uwzględnieniem reguł organizacji, spójności logicznej oraz zasad językowych, stylistycznych, ortograficznych i interpunkcyjnych;
- b) twórczo formułuje sądy w oparciu o teksty kultury (i towarzyszące im konteksty).

III

Obowiązuje znajomość wszystkich lektur obowiązkowych z podstawy programowej czytanych w całości od klasy IV do VIII (łącznie 11 pozycji). Ponadto obowiązują wymienione poniżej dodatkowe teksty na poszczególne stopnie Konkursu.

1. Stopień szkolny

1. Mit o królu Midasie (wersja z *Mitologii* Jana Parandowskiego, fragment z rozdziału *Syleny*).
2. *Ewangelia według świętego Marka* 12, 41-44.
3. Jan Kochanowski, *Z Anakreonta* [Kiedy by worek...].
4. Ignacy Krasicki, *Oszczędność*.
5. Tadeusz Kotarbiński, *Znam hasło*.
6. Jan Twardowski, *Tak mało*.
7. Janusz Korczak, *Bankructwo małego Dżeka*.

2. Stopień rejonowy

1. Mit o Charonie (wersja z *Mitologii* Jana Parandowskiego, fragment z rozdziału *Królestwo piekieł*).
2. *Ewangelia według św. Mateusza* 26, 14-16.
3. Jan Kochanowski, *Z Anakreonta* [Ciężko, kto nie miłuje...], *O sobie*, *Na łakome*.
4. Ignacy Krasicki, *Marnotrawstwo*.
5. Stanisław Jerzy Lec, *Rytm pokoleń*.
6. Wisława Szymborska, *Nic darowane*.
7. Maria Konopnicka, *Miłosierdzie gminy*.

3. Stopień wojewódzki

1. Dante Alighieri, *Boska komedia*, [tu: Pieśń VII *Piekieł*, fragment dotyczący kręgu IV].
2. Molière, *Skąpiec*.
3. Leszek Kołakowski, *O długach*, [w:] *Mini-wykłady o maxi-sprawach. Seria trzecia i ostatnia*.

Propozycja źródeł uzupełniających

- 1) Michał Kuziak, Sławomir Rzepczyński: *Jak pisać?*
- 2) Barbara Pędzich: *365 ćwiczeń ze słownictwa*.
- 3) Marek Bernacki, Marta Pawlus: *Słownik gatunków literackich*.
- 4) *Wielki słownik frazeologiczny PWN z przysłowiami*, oprac. Anna Kłosińska, Elżbieta Sobol, Anna Stankiewicz.